

บทที่ 1

บทนำ

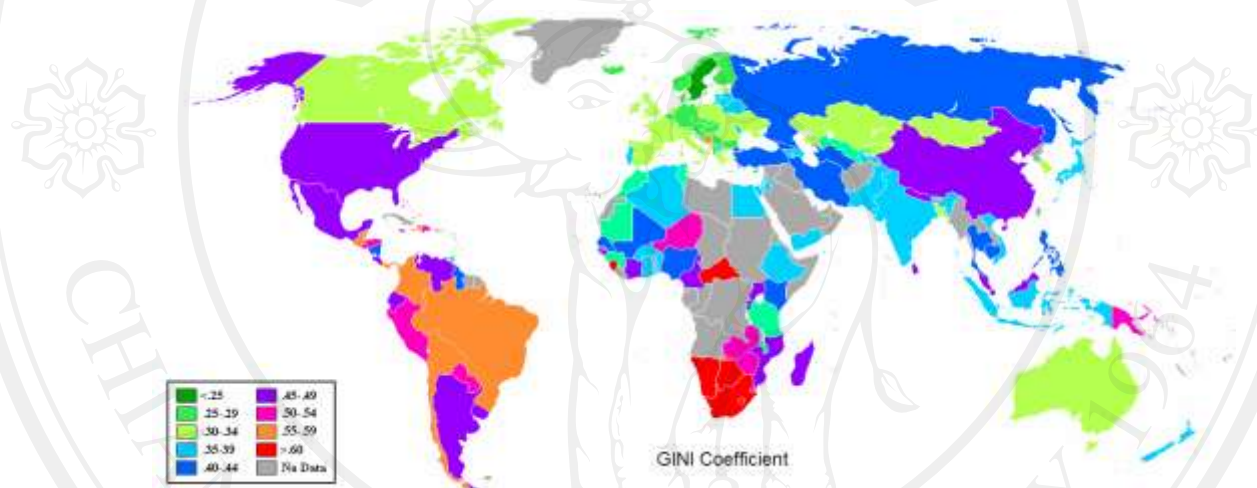
1.1 ที่มา และความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศนั้นถือได้ว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญของทุกๆ ประเทศที่จะต้องบรรลุ และ สิ่งที่สามารถชี้ให้เห็นว่าประเทศนั้นๆ มีการพัฒนาไปมากน้อยเพียงใดนั้น ไม่เพียงแต่ตัวเลขทาง เศรษฐกิจเท่านั้นที่จะเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศ แต่ยังมีตัวชี้วัดตัวอื่นๆ ที่สามารถชี้วัดได้เช่นกัน เช่น ระดับการว่างงาน ความเจริญเติบโตในภูมิภาค และความเหลื่อมล้ำของรายได้ เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศนั้น ควรรวมถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการ เปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ที่ดีขึ้นด้วย ในขณะเดียวกัน ความไม่เท่าเทียมในด้านต่างๆ ก็ควรจะลดลง ด้วยเช่นกัน และเนื่องจากรายได้นั้น ถือเป็นตัวแปรที่สำคัญในการที่จะบ่งบอกถึงความสามารถของ แต่ละบุคคลในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ของสังคมในการดำรงชีวิต ดังนั้น ความเท่าเทียมในด้าน การกระจายรายได้จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญในการชี้ให้เห็นว่า แต่ละประเทศนั้นประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการพัฒนาประเทศได้อีกประการหนึ่ง (อัศวิน ไกรนุช, 2550)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายรายได้ที่ว่าด้วย ในแต่ละสังคมไม่ควรเกิดความ เหลื่อมล้ำทางรายได้มากจนเกินไปนั้นมิเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอดีต โดยในช่วงประมาณ 300-400 ปีก่อน คริสตกาล นักปราชญ์ชาวกรีก ชื่อ เพลโต (Plato) ได้กล่าวไว้ว่า “ในสังคมอุดมคตินั้น รายได้ของ คนที่รวยที่สุดในสังคมนั้นๆ ไม่ควรเกินกว่าสี่เท่าของรายได้ของคนที่ยากที่สุด” ในเวลาต่อมา ปรมจารย์ทางสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่รู้จักกันดี คือ อัดัม สมิท (Adam Smith) ยังได้กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 1776 ว่า “ถ้าในสังคมใดที่มีประชากรส่วนใหญ่ยากจนและมีความทุกข์ สังคมนั้นๆ ไม่อาจเป็น สังคมที่เจริญรุ่งเรืองและมีความสุขได้” (ปราณี ทินกร, 2545)

โดยทั่วไปแล้วภาพรวมทางเศรษฐกิจในทุกประเทศนั้น จะมีรายได้ประชาชาติที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหมายถึง มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ในประเทศนั้นๆ ประชากรทุกคนจะมีสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย บางครั้งการที่รายได้ประชาชาติ เพิ่มขึ้นนั้น อาจเป็นการเพิ่มขึ้นของรายได้ของบุคคลส่วนน้อยของประเทศ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่อาจมีรายได้ที่คงที่ ดังนั้น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น อาจเป็นการแสดงให้เห็นถึง ความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้และความเจริญที่แตกต่างกันมาก โดยที่ความไม่เท่าเทียมกันใน

ด้านรายได้นั้น อาจหมายถึง การกระจุกตัวของเงิน กล่าวคือ การถือครองเงินส่วนใหญ่เป็นของคนกลุ่มเล็ก ในขณะที่คนกลุ่มใหญ่ถือครองเงินส่วนน้อย (อัศวิน ไกรนุช, 2550) ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดที่บ่งบอกถึงลักษณะความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายคือ ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient)(Dowling and Valenzuela, 2004) เนื่องจากสามารถนำมาใช้เปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างประเทศได้ (ไข่มุก บุญส่ง, 2550) โดยรูปที่ 1.1 นั้นได้แสดงถึงค่าสัมประสิทธิ์จีนิของทุกประเทศ ในปี พ.ศ. 2552 โดยได้ทำการแบ่งระดับของความเหลื่อมล้ำออกเป็น 9 ระดับ ซึ่งพบว่าแต่ละประเทศนั้นมีระดับของความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่แตกต่างกันออกไป



รูปที่ 1.1 : ค่าสัมประสิทธิ์จีนิในปี พ.ศ. 2552

ที่มา : Central Intelligence Agency(2009)

จากการที่ประเทศไทยได้เริ่มการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน) จึงส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยรูปที่ 1.2 ได้แสดงถึงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของประเทศไทย (Gross Domestic Product หรือ GDP) ณ ราคาตลาดมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553 อีกทั้งการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศดังกล่าวนี้ ยังส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร (GDP per Capita) มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกันในระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553 ดังแสดงได้ดังรูปที่ 1.3 (โกมล ปราชญ์กัตัญญ, 2551)



รูปที่ 1.2 : ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553

ที่มา :Trading Economics (2011)



รูปที่ 1.3 : รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553

ที่มา :Trading Economics (2011)

จากประสบการณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าระดับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรนั้นจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้กลับพบว่า ประเทศไทยยังประสบปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ (โกมล ปราชญ์กัตัญญู, 2551) โดยบทวิเคราะห์ของนิตยสาร The Economist (The Economist, 2011) ได้ทำการสำรวจอัตราส่วนระหว่างส่วนแบ่งของรายได้ประชาชาติของคนที่ยรวยที่สุดในประเทศ 20% ต่อคนที่จนที่สุดในประเทศ 20% ระหว่าง พ.ศ. 2548-2552 พบว่า ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่ประสบปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างคนจนและคนรวย โดยที่คนรวยมีรายได้มากกว่าคนจนถึง 15 เท่า (รูปที่ 1.4) โดยชี้ให้เห็นว่าช่องว่างระหว่างรายได้ของคนรวยและคนจนของประเทศสูงถึง 53.6 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นระดับที่ค่อนข้างสูงของโลก

ประเทศหนึ่ง โดยมีระดับที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประเทศละตินอเมริกาที่มีชื่อเสียงในด้านความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้



รูปที่ 1.4 : ส่วนแบ่งของรายได้ประชาชาติของคนที่ยากที่สุดในประเทศ 20% และคนที่ร่ำรวยที่สุดในประเทศ 20%

ที่มา : The Economists (2011)

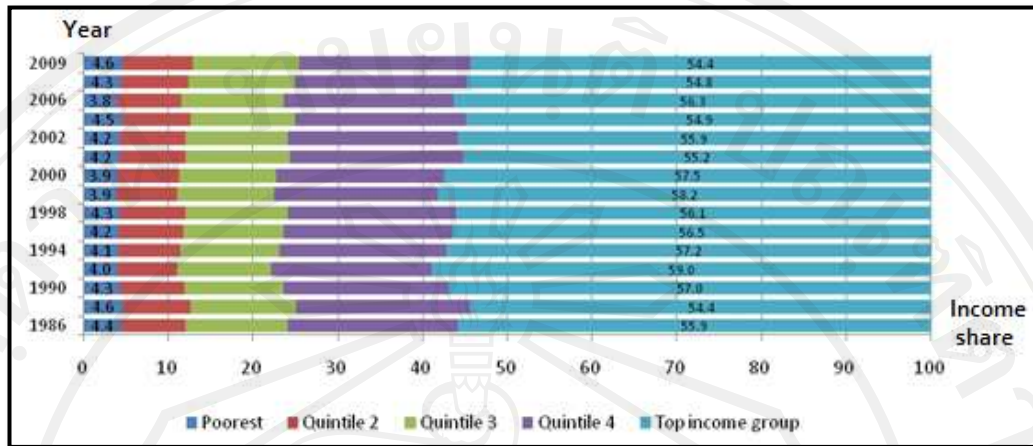
แม้ว่าการแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้นั้น จะเป็นเป้าหมายที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการแก้ไขมาโดยตลอดในทุกยุคทุกสมัย โดยการกำหนดให้การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เป็นเป้าหมายหลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวคือ ดำเนินการเพิ่มรายได้ของประชากร รวมทั้งต้องก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมกันและเสมอภาคในสังคม อย่างไรก็ตาม ยังมีประจักษ์พยานที่ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาอย่างต่อเนื่องด้านปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์จีนิ จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) พบว่า ภาคใต้เป็นภาคที่มีความไม่เท่าเทียมในการกระจายรายได้มากที่สุดในประเทศไทย แม้ว่าความเหลื่อมล้ำจะมีแนวโน้มที่ลดลงนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา แต่ความเหลื่อมล้ำในรายได้ของภาคใต้อีกยังคงสูงกว่าความเหลื่อมล้ำในรายได้ในเขตกรุงเทพมหานคร (รัชพันธุ์ เชนจิตร, 2554)(ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 : สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของรายได้จำแนกตามภาคตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2552

ปี พ.ศ.	ทั่วประเทศ	กรุงเทพฯ	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
2531	0.487	0.388	0.435	0.439	0.454	0.463
2533	0.515	0.420	0.480	0.468	0.434	0.469
2535	0.536	0.457	0.462	0.476	0.471	0.481
2537	0.520	0.405	0.461	0.468	0.472	0.498
2539	0.513	0.401	0.468	0.458	0.470	0.470
2541	0.507	0.415	0.443	0.462	0.460	0.491
2543	0.522	0.417	0.448	0.469	0.483	0.476
2545	0.507	0.438	0.437	0.467	0.469	0.464
2547	0.493	0.422	0.433	0.478	0.448	0.445
2549	0.511	0.452	0.443	0.483	0.494	0.473
2550	0.497	0.468	0.422	0.469	0.468	0.460
2552	0.485	0.468	0.414	0.446	0.463	0.477

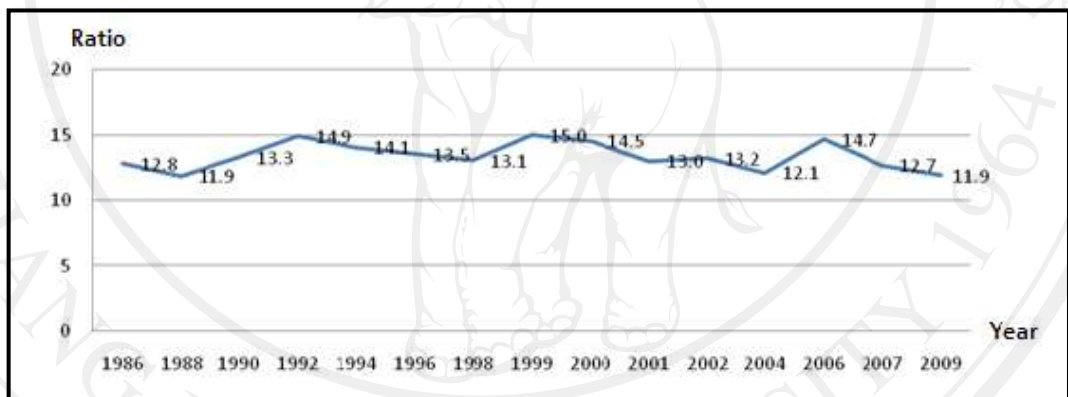
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554)

รายงานพัฒนาคน (Human Development Report, 2009) โดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ได้ทำการพิจารณาส่วนแบ่งของรายได้ในแต่ละกลุ่มรายได้ของประชากรไทย โดยการเรียงลำดับประชากรตามรายได้ (จากน้อยไปมาก) และแบ่งประชากรออกเป็นห้ากลุ่ม (แต่ละกลุ่มๆ มีจำนวนเท่ากัน) โดยการใช้ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2529-2552 พบว่า กลุ่มประชากรที่รวยที่สุดมีส่วนแบ่งรายได้มากกว่าครึ่งของรายได้ทั้งหมด โดยมีส่วนแบ่งรายได้สูงถึงร้อยละ 54.4 ในขณะที่กลุ่มประชากรที่จนที่สุดกลับมีส่วนแบ่งรายได้เพียงร้อยละ 4.6 (รูปที่ 1.5) อีกทั้งยังพบว่า ประชากรที่มีรายได้สูงที่สุด 20% มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าประชากรที่มีรายได้ต่ำที่สุด 20% มากถึง 11.9 เท่า (The United Nations Development Programme, 2009)(รูปที่ 1.6)



รูปที่ 1.5 : ส่วนแบ่งรายได้ครัวเรือนของไทยแยกตามระดับรายได้ 5 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2529-2552

ที่มา : The United Nations Development Programme (2009)



รูปที่ 1.6 : อัตราส่วนรายได้คนรวย/คนจนในปี พ.ศ. 2529-2552

ที่มา : The United Nations Development Programme (2009)

ดังนั้น การศึกษาถึงผลกระทบของตัวแปรด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยใช้วิธีเบย์เซียน ออโต้ รีเกรสชันนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและเปรียบเทียบความแม่นยำในการพยากรณ์การกระจายรายได้ระหว่างวิธีเบย์เซียนเวกเตอร์ออโต้ รีเกรสชัน (Bayesian Vector Autoregression) และวิธีเวกเตอร์ ออโต้ รีเกรสชัน (Vector Autoregression) โดยทำการศึกษาสัมประสิทธิ์จีนี และตัวแปรด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ได้แก่ รายได้มวลรวมประชาชาติต่อหัวประชากร (Gross National Income per Capita) อัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate) อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) ร้อยละของนักเรียน นิสิต และนักศึกษา ต่อประชากรในวัยเรียน และอัตราการเปิดประเทศ (Degree of Openness) เพื่อให้ได้มาซึ่ง

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้นไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาประเทศเพื่อส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแม่นยำในการพยากรณ์การกระจายรายได้ระหว่างวิธีเวกเตอร์ออโต้รีเกรสชัน (Vector Autoregression) และวิธีเบย์เซียนเวกเตอร์ออโต้รีเกรสชัน (Bayesian Vector Autoregression) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบว่าในทางปฏิบัตินั้น วิธี Bayesian Vector Autoregression นั้นเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพยากรณ์การกระจายรายได้หรือไม่
2. เพื่อให้รัฐบาลได้มีข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจในพยากรณ์การกระจายรายได้คาดการณ์ที่เหมาะสมกับหลักทฤษฎีการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล (Rational Expectation) อันจะนำมาซึ่งข้อเสนอแนะด้านนโยบาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรภายในประเทศ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาผลกระทบของตัวแปรด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยใช้วิธีเบย์เซียน ออโต้รีเกรสชันนั้น ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลทศนิยมแบบรายปี ซึ่งทำการเก็บรวบรวมจาก 5 แหล่ง คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารโลก กองทุนเงินระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ และระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ได้แก่ สัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) รายได้มวลรวมประชาชาติต่อหัวประชากร (Gross National Income per Capita) อัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate) อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) ร้อยละของนักเรียน นิสิต และนักศึกษา ต่อประชากรในวัยเรียน และอัตราการค้าเปิดประเทศ (Degree of openness) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ถึงปี พ.ศ. 2552

1.5 นิยามศัพท์

การกระจายรายได้ หมายถึง “การกระจายรายได้ประชาชาติไปยังบุคคล หรือครัวเรือนต่างๆ โดยมุ่งให้ความสนใจต่อขนาดของรายได้หรือรายได้รวมที่บุคคลนั้นได้รับ ทั้งนี้ไม่คำนึงว่ารายได้ที่ได้รับนั้นจะอยู่ในรูปค่าจ้างแรงงาน ค่าเช่า ดอกเบี้ย กำไร หรือได้รับบริจาค หรือรับมรดก

เป็นต้น ซึ่งการวัดการกระจายรายได้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนิอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้ามีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่าการกระจายรายได้มีความเสมอภาคกันมากขึ้น แต่ถ้ามีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าการกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น” (รัตน สหายคณิต, 2539; อ้างถึงในจิระ บุรีคำ, 2544)

รายได้มวลรวมประชาชาติ (Gross National Income เรียกตัวย่อว่า) หมายถึง “รายได้ที่เกิดขึ้นจริงจากการผลิต (Income Earned)” (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2550)

รายได้มวลรวประชาชาติต่อหัวประชากร (Gross National Income per Capita เรียกตัวย่อว่า **GNI per Capita**) หมายถึง “การคำนวณรายได้ประชาชาติหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด” (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2550)

อัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate) หมายถึง “อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาของปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับดัชนีราคาของปีก่อน หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงที่เปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกัน การวัดอัตราเงินเฟ้ออาจวัดด้วยดัชนีราคาผู้ผลิต (producer price index: PPI) หรือ ดัชนีราคาผู้บริโภค (consumer price index: CPI) หรือ GDP deflator แต่โดยทั่วไปรวมทั้งของประเทศไทยใช้ดัชนีราคาผู้บริโภค เป็นตัววัดภาวะเงินเฟ้อ” (ส่วนยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2554)

อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) หมายถึง “ตัวเลขที่แสดงอัตราร้อยละของผู้ว่างงานในระบบเศรษฐกิจเทียบกับกำลังแรงงานรวมซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งสามารถบ่งบอกสภาพเศรษฐกิจโดยรวมว่าเป็นไปในทิศทางที่กำลังขยายตัวหรือหดตัว” (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2554)

ร้อยละของนักเรียน นิสิต นักศึกษาต่อประชากรในวัยเรียน หมายถึง “เปอร์เซ็นต์หรือร้อยละในรูปอัตราส่วนระหว่างจำนวนนักเรียน นิสิตและนักศึกษาต่อจำนวนเด็กทุกคนซึ่งอยู่ในวัยเรียนตามเกณฑ์อายุที่กำหนด โดยไม่จำกัดว่าจะจะเป็นเด็กที่อยู่ในระบบการศึกษาหรือไม่” (The United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2009)

อัตราการเปิดประเทศ (Degree of openness) หมายถึง “ระดับการพึ่งพิงภาคการค้าต่างประเทศของระบบเศรษฐกิจ โดยคำนวณจากการนำมูลค่าการส่งออกบวกกับมูลค่าการนำเข้าและหารด้วยมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศเบื้องต้น หรือ GDP” (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)